

Prof. dr hab. Wiesław Wróblewski
Prof. zw. Wyższej Oficerskiej Szkoły
Sił Powietrznych w Dęblinie

Ustanów, *dnia 20.10. 2015 r.*

Recenzja

rozprawy doktorskiej mgr. Daniela Hanika na temat:
**„UŻYCIE CZECHOSŁOWACKIEJ BRONI PANCERNEJ I
LOTNICTWA W OPERACJI KARPACKO-DUKIELSKIEJ 1944 r.”**

napisanej w Uniwersytecie Rzeszowskim
pod kierunkiem naukowym dr. hab. prof. UR Andrzeja Olejko.

Pan mgr Daniel Hanik zajmuje się historią wojskowości ze szczególnym uwzględnieniem problematyki II wojny światowej. W swym dorobku naukowym ma kilka artykułów z tego obszaru badawczego.

Praca składa się z wstępu siedmiu rozdziałów i zakończenia. Wzbogacona jest aneksami, mapami, tabelami oraz indeksami osobowym i geograficznym.

We wstępie został zdefiniowany cel badań, w sensowny sposób omówione zostały źródła archiwalne które wykorzystano w pracy. W rzeczowy sposób Autor dokonał analizy bardzo bogatej literatury poświęconej Operacji Karpacko-Dukielskiej.

Uwypuklona została różnorodność ocen. Dotycząca zarówno przygotowań jak i przebiegu „Operacji...”.

W rozdziale pierwszym zatytułowanym „Rys historyczny utworzenia czechosłowackich sił zbrojnych w latach 1939-1944 w Europie Środkowo-

Wschodniej” Autor przedstawił sytuację wojskowo-polityczną w okresie 1939-1940. Pokazana tu została geneza czechosłowackich sił zbrojnych. W dalszej części rozdziału skoncentrowano się na analizie sytuacji wojskowo politycznej lat 1940-1944 oraz problemach związanych z formowaniem czechosłowackich sił zbrojnych na froncie wschodnim. Pokazany tu został proces ich rozbudowy począwszy od utworzenia 1. Czechosłowackiego Samodzielnego Batalionu Piechoty w Związku Radzieckim rozbudowywanego kolejno do 1. Czechosłowackiej Brygady Piechoty po 1. Czechosłowacki Korpus Armijny. Jednostki te tworzone były na terytorium ZSRR na mocy porozumienia czechosłowackiego rządu emigracyjnego z władzami radzieckimi. Autor pokazał całą złożoność problemów z tym związanych. W pierwszej części omawianego rozdziału mgr Daniel Hanik przybliżył także losy żołnierzy narodowości czeskiej po rozpadzie II Republiki Czechosłowackiej. Autor zaakcentował ich sytuację na terytorium II RP, kiedy to żołnierze ci za zgodą prezydenta Ignacego Mościckiego utworzyli na naszym terytorium wojskową jednostkę czechosłowacką.

Rozdział drugi pt. „Ocena karpackiego obszaru operacyjnego jesienią 1944 r.”, jest bardzo istotny dla pracy ze względów metodologicznych. W moim przekonaniu każda praca opisująca działania wojsk na określonym obszarze tak operacyjnym jak i na Teatrze Działań Wojennych musi rozdział o takim charakterze zawierać. Autor w pierwszej części omawianego rozdziału omówił takie zagadnienia jak budowę geologiczną i ukształtowanie terenu, klimat sieć hydrograficzną raz komunikacyjną. Kolejno dokonana została bardzo szczegółowa analiza systemu obrony niemiecko-węgierskiej w Karpatach. Omówione zostały poszczególne pasy tej obrony, których było cztery. Prawie drobiazgowo Autor dokonał omówienia trzeciego z nich. W końcowej części rozdziału zaprezentowane zostały siły wojskowe państw osi, których zasadniczym zadaniem było niedopuszczenie radzieckich związków operacyjnych do Przełęczy Dukielskiej.

Rozdział trzeci „Operacja Karpacko-Dukielska Armii Czerwonej 1944 r.” poświęcony jest założeniom polityczno-militarnym tej operacji oraz analizie działań jakie realizowały w niej wojska 1 i 4 Frontu Ukraińskiego. Autor eksponuje w tym rozdziale rolę jaką dowództwo radzieckie powierzyło w tej Operacji jednostkom czechosłowackim. Mgr Daniel Hanik przedstawił w nim także rolę jaką miały odegrać po wybuchu Słowackiego Powstania Narodowego dwie dywizje piechoty Armii Wschodniosłowackiej. Miały one udzielić pomocy oddziałom Armii Czerwonej w przekroczeniu granicy w celu udzielenia pomocy oddziałom powstańczym. Według zamiaru dowództwa radzieckiego istotną rolę miały w tym przedsięwzięciu odegrać jednostki 1. Czechosłowackiego Korpusu Armijnego.

Kolejny rozdział nosi tytuł: „1. Czechosłowacki Korpus Armijny w walkach Operacji Karpacko-Dukielskiej – szlak bojowy”. Autor jego treść podzielił na dwie części. W pierwszej, zatytułowanej „W kierunku Przełęczy Dukielskiej” przedstawił, niekiedy nawet w sposób drobiazgowy działania poszczególnych oddziałów i pododdziałów czechosłowackich. Natomiast drugą poświęcił działaniu tychże na terenie słowackim. Były one związane z przekroczeniem granicy oraz walkom o wzgórza: 532 Obsar, 517 Hraboy, 536 Javira. Działania te jak podkreśla mgr Daniel Hanik miały kluczowe znaczenia dla walk na Przełęczy Karpacko-Dukielskiej. W treści tego rozdziału brak mi konkretnego przeciwnika. Autor nadużywa tu słowa nieprzyjaciel. W pewnym stopniu obarczam winą za ten stan rzeczy autorów starszych prac poświęconych Operacji Karpacko-Dukielskiej, bowiem w czasie ich powstawania był nieformalny zakaz pisania o konkretnych jednostkach niemieckich i ich dowódcach.

Zbyt często w rozdziale tym autor używa sformułowania duże straty nie podając konkretnych danych.

Rozdział V „Działania jednostek pancernych 1. Czechosłowackiego Korpusu Armijnego w Operacji Karpacko-Dukielskiej”. W pierwszej części tego

rozdziału przedstawiona jest geneza czechosłowackich jednostek pancernych tworzonych na terytorium ZSRR, poczynając od batalionu poprzez pułk a kończąc na Samodzielnej Brygadzie Pancerniej. Natomiast w części drugiej Autor przedstawia kolejne punkty szlaku bojowego czechosłowackich pancerniaków. Te punkty to Wzgórze 534 Franków, Dukla, Wzgórze 534 Chyrowa, bezimienne Wzgórze pod Barwinkiem i Zyndramową.

Następny rozdział pt. „Działania jednostek lotniczych I. Czechosłowackiego Korpusu Armijnego” Autor podzielił omawiany rozdział na trzy części. W pierwszej z nich przedstawione zostały losy lotników czechosłowackich na terytorium II Rzeczypospolitej. Druga część rozdziału traktuje o tworzeniu czechosłowackiej jednostki lotniczej w Związku Radzieckim. O udziale lotników czechosłowackich w działaniach nad powstańcą Słowacją we wrześniu i październiku 1944 r. pisze Autor w końcowej części rozdziału

Rozdział VII pt. „Ocena walk jednostek czechosłowackich ił zbrojnych w Operacji Karpacko-Dukielskiej” W rozdziale tym zawarta jest ocena wykorzystania jednostek pancernych i lotniczych we wspomnianej Operacji. Autor zakończył ten rozdział próbą oceny wpływu doświadczeń z Operacji Karpacko-Dukielskiej na czechosłowackie siły zbrojne po 1945 r. a ich rozwój do 1948 r. Warto podkreślić, że w rozdziale tym znajduje się próba szacunkowa ocena strat jak efektów działania jednostek czechosłowackich

Temat rozprawy doktorskiej mgr. Daniela Hanika został dobrany właściwie a dzięki sumiennym badaniom źródłowym Autora, praca wypełnia istotną lukę w polskiej historiografii w tym obszarze. Jednocześnie należy zwrócić uwagę, że realizacja tego zadania była dość złożona ze względu na ilość materiału źródłowego jak i opracowań, Autor sprostał temu zadaniu dzięki predyspozycjom analitycznym.

Zakończenie napisane zostało według obowiązujących zasad metodologicznych. Autor wysunął wiele ciekawych wniosków i opinii, które zostały podparte w pracy rzetelnymi badaniami. Uważam, iż Autor w pełni

rozwiązał postawiony przed nim problem badawczy i udzielił odpowiedzi na pytania postawione we wstępie dysertacji.

Po zapoznaniu się z treścią rozprawy mam podstawę do uznania, że Pan mgr Daniel Hanik przedstawił efekty swoich studiów w oparciu o bogaty warsztat badawczy. Wynika to zarówno z obszernej bibliografii, wykorzystanych dokumentów i literatury, ale przede wszystkim z treści pracy oraz licznych i bogatych merytorycznie przypisów, co pozwala na stwierdzenie, że praca oparta jest na solidnej bazie źródłowej a także na publikacjach obcojęzycznych.

Praca wzbogacona została aneksami wśród których znalazły się tabele oraz mapy i ułatwiający lekturę pracy wykaz skrótów. Na pokreślenie zasługuje zamieszczenie w pracy indeksów osobowego i geograficznego.

Praca zawiera bardzo bogatą bibliografię w której znajdują się także źródła archiwalne Doktorant skorzystał ze zbiorów archiwum w Pradze

Z pewnym niedosytem stwierdzam brak w bibliografii opublikowanych materiałów z konferencji organizowanej przez Muzeum w Dukli i stronę słowacką. Publikacja nosi tytuł „Tędy szli” Krosno 2004

Do jej słabszych stron należą nieliczne zresztą usterki, które wydają się łatwymi do usunięcia w trybie redakcyjnym. Należą do nich nieliczne jak na tę objętość pracy literówki: Np.,ss.54, 90, 91, 103, 114, 115, 117, 120, 122, 132, 133, 134, 135, 142, 143, 149,161, 152, 184, 187, 193 Pozostałe naniósłem w tekście, który zwrócę autorowi. Zwracam na nie uwagę ponieważ jestem przekonany, że praca powinna być opublikowana, ale po wprowadzeniu konkretnych jednostek niemieckich z którymi walczył 1. Czechosłowacki Korpus Armijny oraz po zawężeniu jej tekstu do tematyki zawartej w tytule.

Wniosek końcowy

W świetle dokonanych analiz i ocen w podsumowaniu stwierdzam, że recenzowana rozprawa Pana mgr. Daniela Hanika, „**UŻYCIE CZECHOSŁOWACKIEJ BRONI PANCERNEJ I LOTNICTWA W OPERACJI KARPACKO –DUKIELSKIEJ 1944r.**” odpowiada w pełni

wymaganiom stawianym pracom doktorskim. Autor wykazał bardzo dobrą znajomość opracowywanej problematyki . Poczynione w recenzji uwagi w żadnym stopniu nie obniżają wartości poznawczej tego dzieła.

Wobec powyższego w pełni opowiadam się za opublikowaniem recenzowanej dysertacji, po dokonaniu niezbędnych w moim przekonaniu skrótów wynikających z tytułu pracy, jako wartościowego materiału dla studentów oraz historyków zajmujących się okresem II wojny światowej

Dorobek oraz przygotowana przez pana mgr. Daniela Hanika dysertacja wskazują, że zgodnie z Ustawą z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym..., spełnione zostały zapisane w niej warunki odpowiadające wymaganiom stawianym pracom doktorskim.

Z tych względów wnoszę o dopuszczenie mgr. Daniela Hanika do dalszych faz przewodu doktorskiego.

Wojciech Woźniak